

УДК 35: 353.8 (043.3)

doi: 10.33287/102053

ШЕСТАКОВСЬКА Тетяна Леонідівна
канд. екон. наук, доц. каф. бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Чернігів. нац. технол. ун-ту
ORCID: 0000-0002-8801-0363

ГРИВКО Сергій Дмитрович
Чернігів. нац. технол. ун-т
ORCID: 0000-0002-8801-0363

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В ЕКОНОМІЦІ

Розглядаються особливості державного регулювання процесу організації системи інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів економіки регіонів. Визначаються завдання державної політики в системі інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру й використання відповідного інформаційного потенціалу та інтелектуального капіталу. Систематизуються проблеми і можливі соціально-економічні конфлікти в системі реалізації державної політики інформаційного забезпечення інноваційного кластеру. Наводиться концептуальний підхід до процесного наповнення державної політики інформаційного забезпечення інноваційних кластерів економіки регіонів. Пропонується алгоритм реалізації державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів, а також механізм державного управління використанням інформаційних ресурсів для розвитку інноваційних кластерів в економіці регіонів.

Ключові слова: державна політика, інформаційне забезпечення, інноваційні кластери, механізм державного управління, кластеризація, розвиток, регіони, ефективність.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективної діяльності інноваційних кластерів в економіці потрібно детально вивчати всі аспекти проблеми, пов'язані з розвитком мережових структур, визначити напрями їх вирішення та створення організаційно-економічного механізму щодо їх інформаційного забезпечення, що дозволить підвищити ефективність виробничих процесів у галузі і країні загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільно виділити провідних учених з вивчення кластеризації в пострадянських країнах: І. Салуквадзе, С. Соколенко, М. Кропивко, П. Саблук, М. Одинцов та ін. Слід особливо відзначити С. Соколенка, який зробив вагомий внесок у розвиток мережових структур в Україні.

Для розвитку кластерів необхідно розробити етапи формування та діяльності інноваційних кластерних структур і їх регулювання державою, більш детально проаналізувати теорію і практику діяльності світових та національних успішних мережових структур. Поки що основні механізми реалізації кластерної теорії в розрізі світових напрацювань для подальшого теоретичного осмислення і практичного використання в Україні недостатньо досліджені.

Мета статті – дослідження питань щодо розробки стратегічних напрямів реалізації державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів в економіці України.

Викладення основного матеріалу. Інтеграційні зміни, які формують сучасний орієнтир європейського руху України та нові формати більш відкритої взаємодії зі світовими ринками, насамперед передбачають становлення модернізованого бачення механізмів реалізації державної політики забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та країни загалом. Сучасні тенденції ускладнення конкурентних

© Шестаковська Т. Л., Гривко С. Д., 2020

Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 3(46)

відносин, відповідні інтеграційні й дезінтеграційні процеси в національній економіці, порушення налагоджених господарських зв'язків із зовнішнім світом формують негативні аспекти розвитку суб'єктів господарювання, значно ускладнюють соціально-економічні відносини із зовнішніми стейкхолдерами.

Вітчизняні науковці жваво обговорюють нагальні питання розвитку інформаційного потенціалу економіки регіонів, який передбачає злагоджений взаємозв'язок рівня комунікацій із різними ринками в регіонах і насамперед з інфраструктурою інформаційного ринку. Саме такі процеси потребують розробки та реалізації дієвих заходів державної політики щодо комплексного розвитку, які повинні мати своє відображення у відповідних регіональних стратегіях, різноманітних програмних і цільових документах, стратегічних пріоритетах державної інформаційної політики. Таким чином, спеціалізація регіонів (аграрна, транспортна, індустріальна, туристична тощо), їх галузева структура вимагають розробки відповідної орієнтації для забезпечення всіх стейкхолдерів своєчасною та достовірною інформацією. Відповідно зміни, які виникають у галузевій структурі, потребують вчасного реагування і структурної зміни відповідних напрямів і пропозицій щодо інформаційного забезпечення економіки регіонів. У свою чергу, це відіграє значну роль в інформаційному відтворенні економіки регіонів. Таким чином, формування спеціалізованого інформаційно-координаційного центру сприятиме не лише своєчасності використання необхідної інформації, а й реалізації державної політики регулювання якості товарів і послуг. Становлення та розвиток інформаційного ринку на рівні регіонів, його функціонування дозволить, насамперед, нейтралізувати відповідні регіональні диспропорції, усунути відповідні факти щодо інформаційної асиметрії [3; 8].

Варто звернути увагу на таке питання, як якість інформаційних технологій, які залучаються і сприяють просуванню інноваційних кластерних ініціатив й інтегрування до відповідних процесів сучасної державної політики. У досліджуваній площині діють певні особливості й принципи їх застосування. Найважливішими особливостями державного регулювання процесу організації системи інформаційного забезпечення є: визначення технологічної мети і поточних завдань; освоєння всіх можливих складників і операцій у системі процедурного й технологічного забезпечення; структурування процесів відповідно до поставленої мети і завдань (дорожніх карт, тактичних і стратегічних планів держави); проведення нежорсткого контролю інформації, мінімізація конкурентного напруження; сприяння збільшенню інформаційних ризиків та інших конфліктних питань, які насамперед стосуються соціально-економічних інтересів стейкхолдерів кластеризації.

Таким чином, інформаційні технології формують інформаційний потенціал кластерних формувань. Вони повинні відповідати таким управлінським стандартам: можливість уніфікації та стандартизації; структурованість відповідно до поставлених завдань; урахування змістовного наповнення всіх складників (які відповідають потребам інноваційного розвитку стейкхолдерів процесу кластеризації); дотримання логіки використання вже існуючих технологій; оптимізація значних масивів інформації; відповідність міжнародним стандартам інформаційного прогресу; комплексність та єдиний підхід до реалізації інструментарію для опрацювання інформаційних ресурсів; сталість використання, якісне програмне забезпечення і його адаптивність до інших складників процесу управління рухом інформації; постійне самооновлення і наявність чітких інноваційних властивостей [7].

Саме така послідовність і сутнісна наповненість звичайно ж не є обов'язковою. Це забезпечує цільовий рух, опрацювання вже наявного потенціалу, системність взаємодії у контексті розвитку теорії й практики. Загальною метою державної політики інформаційного забезпечення результативної діяльності інноваційного кластеру є нагромадження, інтеграція й використання відповідних інформаційних ресурсів з певною цільовою орієнтацією на більш розширене відтворення соціально-

економічної, бізнесової й інноваційної діяльності. Завдання державної політики в системі інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру й використання відповідного наявного потенціалу інформації та інтелектуального капіталу передбачають: формування комплексної бази інформаційних ресурсів відповідних регіонів на основі сучасних технологій – інтернет-ресурсів, бібліотек, підприємств регіонів тощо; формування інформаційної бази інноваційного потенціалу регіонів у вигляді відповідних управлінських розробок, різних технічних проєктів; сприяння просуванню проєктів у сфері комерціалізації інновацій; розробка системи послуг у сфері консультування щодо використання відповідної інформаційної бази; розробка наукових засад (теоретико-методологічних та практичних) щодо розвитку інформаційного забезпечення і його державної підтримки для подальшої комерціалізації наукових розробок; оцінювання попиту суб'єктів господарювання регіонів, влади, загалом населення на відповідні інформаційні ресурси (ідентифікація якісних і кількісних параметрів); формування й використання системи показників, які повинні оцінювати стан розвитку регіонів та його суб'єктів господарювання – технічного, еколого-економічного спрямування; перехід до автоматизованого обслуговування всіх учасників кластеру, всього населення регіону, органів влади доступними й актуальними інформаційними ресурсами; модернізація інформаційних технологій щодо обробки інформації та використання відповідних ресурсів; поширення технологій інформатизації й автоматизації інформаційного обслуговування всього населення регіону [5; 6].

У результаті проведеного дослідження ідентифіковані проблеми і можливі соціально-економічні конфлікти в системі реалізації державної політики інформаційного забезпечення інноваційного кластеру:

1. Комерційна таємниця в системі інформації бізнесу та її непорушення з метою забезпечення інформаційної прозорості всіх учасників кластеру.

2. Проблемність організації системи управління та реалізації державної політики інформаційного забезпечення у зв'язку з відокремленістю внутрішньої сфери процесу формування необхідних інформаційних ресурсів від зовнішньої, що призводить до труднощів у формуванні стратегії, розробки перспективних напрямів розвитку тощо. Для вирішення такої проблеми використовуються різні прийоми, наприклад: формування багаторівневих цілей, ідентифікація внутрішніх та зовнішніх факторів у процесі проведення SWOT-аналізу існуючої ситуації [1; 4].

3. Проблеми щодо формування політики ціноутворення на відповідні інформаційні ресурси з позиції соціально-економічних інтересів учасників кластеру. Концептуальне наповнення державної політики інформаційного забезпечення інноваційного кластеру наводиться на рис. 1.

Розроблення й впровадження державної політики інформаційного забезпечення кластерів ґрунтується на концептуальних засадах розвитку кластерів, їх мети і завдань, які є орієнтованими на безпосереднє формування й реалізацію інформаційного потенціалу учасників кластеризації. Тому формування єдиного інтегрованого інформаційного потенціалу кластерів уже можна вважати кластерною ініціативою [2].

Щодо інтегрованого інформаційного потенціалу кластерів економіки регіонів варто мати чітко регламентовану модель державної політики щодо формування й використання такого інформаційного потенціалу. Можливим вбачається використання таких моделей:

1. Відкрита модель, яка передбачає надання доступу до інформаційних ресурсів абсолютно всіх учасників та стейкхолдерів кластеру. Доступ є безкоштовним (однак витрати на утримання й розширення відповідних баз даних несуть рівною мірою всі учасники кластеру). Усі зовнішні суб'єкти, які бажають отримати відповідну інформацію, повинні вступати в комерційні відносини і вносити свою частку оплати за доступ і використання таких інформаційних ресурсів. Для обслуговування цієї моделі доцільно застосовувати так звані хмарні

Рис. 1. Концептуалізація процесного наповнення державної політики інформаційного забезпечення інноваційних кластерів економіки регіонів

технології, що передбачає використання широкого спектру пристроїв та формування двосторонньої інформованості між хмарою та клієнтом.

2. Напіввідкрита модель, коли доступ до таких інформаційних ресурсів обмежується для певних учасників кластеру. Відповідно коло вільного доступу безпосередньо із зовнішнім середовищем обмежується умовами договірних відносин учасників кластеру.

3. Напівзакрита модель, у даному випадку доступ до інформаційних ресурсів має більш чітко визначене й обмежене коло учасників кластеру зі спеціальними умовами доступу.

4. Закрита модель – для зовнішніх користувачів відповідні інформаційні ресурси є закритими. Повна конфіденційність документації, інформаційних ресурсів.

Незалежно від характеристик наведених моделей державної політики реалізації інформаційних відносин пропонуємо використовувати чіткий алгоритм реалізації заходів державної політики щодо інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів економіки регіонів (рис. 2).

Рис. 2. Алгоритм реалізації державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів

Наведений алгоритм дозволяє своєчасно враховувати різні зміни, розробляти специфічне науково-методичне забезпечення для оцінювання інформаційних ресурсів, організації проведення експертних оцінок у незалежному тестуванні, системних діагностик та інших процедур інформаційного забезпечення економіки регіонів.

Основними вимогами якісного інформаційного забезпечення в контексті розвитку інноваційного кластеру з позицій техніко-технологічних і соціально-економічних можливостей, потреб, інтересів стейкхолдерів економічної системи регіонів у питаннях удосконалення ресурсного забезпечення є:

1. Комплексність у методології, науково-методичному й технологічному формуванні відповідних баз даних.

2. Єдиний системний підхід до управління відповідними інформаційними ресурсами в контексті формування баз даних, проведення обробки інформації, нагромадження і розширення наявного потенціалу, дотримання стандартів безпеки й інших нагальних питань.

3. Єдиний підхід до застосування управлінських технологій використання певних інформаційних ресурсів щодо програмного забезпечення, певного доступу до хмарних технологій тощо.

4. Колективність контролювання та цільове використання.

5. Комплексні підходи до проведення реінжинірингу з питань забезпечення змін у бізнес-процесах і викривання інформаційних ресурсів, проведення прогнозування попиту в інформації для певного регіону, зростання потенційних клієнтів.

6. Організація обліку й оцінювання колективних інформаційних ресурсів як важливого процесу забезпечення розвитку всієї кластерної системи.

7. Розроблення єдиних стандартів щодо дотримання інформаційної культури як перспективного майбутнього в контексті розвитку інформаційної економіки України.

Для формування й реалізації ефективної державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів необхідно розробити механізм управління та використати дієві інструменти регулювання (рис. 3).

Запропонований механізм є досить динамічним. Він може модернізуватися шляхом поповнення новими складниками, ефективними цільовими інструментами, інтерпретувати соціально-економічні потреби й інтереси учасників та стейкхолдерів кластеру, активізувати дії принципів регулювання, властивих специфічних методів і функцій реалізації інформаційної діяльності.

Таким чином, досвід кластеризації на рівні світового співтовариства надає певні можливості щодо визначення принципових характерних рис кластерних формувань і їх відмінностей від звичайних класичних моделей організації господарської діяльності. Мета функціонування кластерів і відповідного втілення різних кластерних ініціатив має локальний характер у межах загального спрямування і діяльності учасників кластеру. Також вона має досить унікальний характер щодо інтегрованості дій, сприяння підтримці, насиченості впливу методів регулювання: аналізу, контролю, моніторингу й прозорості. Отже, життєвий цикл для кластерної ініціативи не є досить впливовим на результати діяльності учасників кластерів. Тому життєздатність для кластерної ініціативи фактично є нескінченною за рахунок інтегрованості, тобто інформації, різних управлінських мотивів, напрямів зацікавленості стейкхолдерів.

Сам рух кластероутворення є унікальним процесом в інформаційній діяльності. Головним елементом в кластеризації для кожного учасника такого специфічного процесу пропонуємо розглядати нагромадження досвіду й формування належного інформаційного потенціалу як системного явища відповідної інтегрованої діяльності. Тобто безпосередньо процес кластеризації в економіці регіонів є позитивним і рушійним.

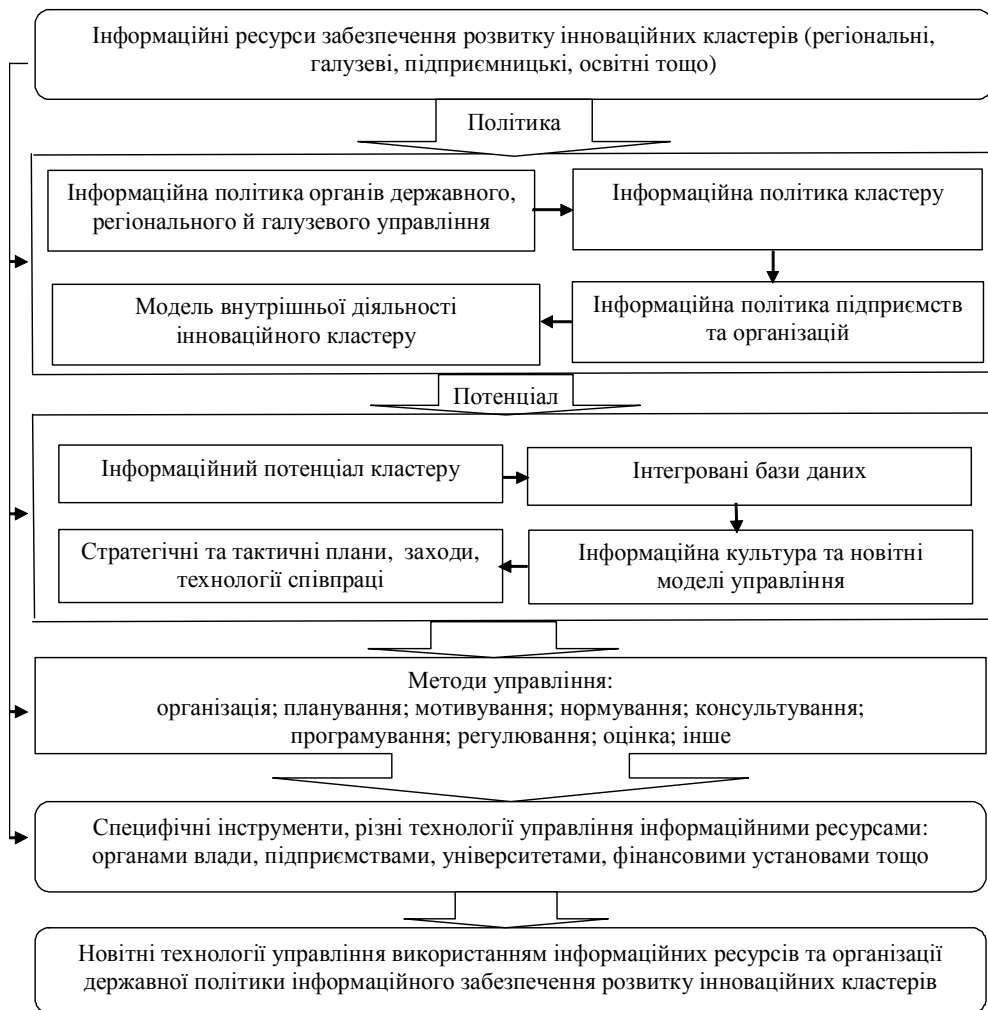

Рис. 3. Механізм державного управління використанням інформаційних ресурсів для розвитку інноваційних кластерів в економіці регіонів

Позитивними результатами державної політики забезпечення розвитку інноваційних кластерів є вирішення сукупності питань: виявлення можливих соціально-економічних й екологічних конфліктів, проблем або ж перспектив розвитку; використання інтеграційних інформаційних й управлінських ресурсів; формування розширеного інтегрованого інформаційного потенціалу шляхом поєднання інформаційних ресурсів.

Отже, регіональні економічні системи в процесі розвитку інноваційних кластерів отримують позитивний результат для відтворення соціально-економічного середовища в межах наявного й розширеного інформаційного потенціалу, ускладнення й насичення його елементів. Інформаційний потенціал пропонуємо розглядати як складне явище в управлінському середовищі, яке має своє структурування, відповідні закони й закономірності розвитку, диктує свій вектор для розвитку інформаційної культури. Таким чином, механізм управління інформаційним потенціалом забезпечує ефективне, цілеорієнтоване залучення відповідних інформаційних ресурсів. Світовий досвід відображає такий погляд

Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 3(46)

у контексті стійкості розвитку інноваційних кластерних формувань на основі університетів, відповідних наукових установ, адже вони є інформаційними центрами для регіонів, відповідної країни або ж галузей.

Висновки. Запропоновано науково-методичні підходи до формування й реалізації державної політики інформаційного забезпечення і відповідної організаційно-інституційної підтримки розвитку інноваційного кластеру на засадах визначення відповідних моделей інформаційного забезпечення (закритого, відкритого, напівзакритого й напіввідкритого типів із характеристикою особливостей інформаційної діяльності та комунікаційних зв'язків), цілей, мети, завдань і принципів державного регулювання інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів, що сприяло ідентифікації ключових конфліктів у системі інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру.

Наведено алгоритм реалізації державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру і механізм реалізації інструментів держави щодо використання інформаційних ресурсів відповідного інноваційного кластеру.

Список бібліографічних посилань

1. Кропивко М. Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2011. № 11. С. 3 – 13.
2. Одінцов М. М. Основні напрями кластерної організації регіонального агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2012. № 1. С. 23 – 29.
3. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов: пер. с англ. Москва, 2008. 453 с.
4. Саблук П. Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 4 – 10.
5. Салуквадзе І. М. Кластерні формування в регіональній економіці. *Регіон. зб. наук. пр. з економіки «Прометей»*. 2008. № 3(27). С. 39 – 41.
6. Соколенко С. І. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем – кластерів. Севастополь: Рібест, 2006. 38 с.
7. Feldman, V. P. (1999). Innovation in Gities: Science based Dvesity, Specialization and Localized Competion. *European Economic Review*, 43, 31 – 39.
8. Marshall, A. (1990). *Principles of Economics: An introductory volume*. London, UK: Macmillan.

List of references

1. Kropyvko M. F. Kontseptualnyi pidkhdid do klasternoї orhanizatsii ta upravlinnia rozvytkom ahropromyslovoho vyrobnytstva. *Ekonomika APK*. 2011. № 11. P. 3 – 13 [in Ukrainian].
2. Odintsov M. M. Osnovni napriamy klasternoї orhanizatsii rehionalnoho ahropromyslovoho vyrobnytstva. *Ekonomika APK*. 2012. № 1. P. 23 – 29 [in Ukrainian].
3. Porter M. Konkurentnaya strategiya: metodika analiza otrasley i konkurentov: per. s angl. Moskva, 2008. 453 p. [in Russian].
4. Sabluk P. T. Klasteryzatsiia yak mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti ahrarnoi ekonomiky. *Ekonomika APK*. 2010. № 1. P. 4 – 10 [in Ukrainian].
5. Salukvadze I. M. Klasterni formuvannia v rehionalnii ekonomitsi. *Rehion. zb. nauk. pr. z ekonomiky «Prometei»*. 2008. № 3(27). P. 39 – 41 [in Ukrainian].
6. Sokolenko S. I. Stratehiia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy na osnovi intehtratsiinykh system – klasteriv. Sevastopol: Ribest, 2006. 38 p. [in Ukrainian].
7. Feldman, V. P. (1999). Innovation in Gities: Science based Dvesity, Specialization and Localized Competion. *European Economic Review*, 43, 31 – 39 [in English].
8. Marshall, A. (1990). *Principles of Economics: An introductory volume*. London, UK: Macmillan [in English].

SHESTAKOVSKA Tetiana

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting,
Taxation and Auditing, Chernihiv National University of Technology

GRYVKO Serhii

Chernihiv National University of Technology

**DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION
OF THE STATE POLICY OF INFORMATION SUPPORT
OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE CLUSTERS IN THE ECONOMY**

Peculiarities of state regulation of the process of organization of the information support system for the development of innovation clusters of the economy of the regions are determined. The tasks of the state policy in the system of information support of the development of the innovation cluster and the use of the corresponding information potential and intellectual capital are identified. Systematized problems and possible socio-economic conflicts in the system of implementation of the state policy of information support of the innovation cluster. The conceptual approach to the process filling of the state policy of information support of innovative clusters of the economy of the regions is presented. An algorithm for implementing the state policy of information support for the development of innovation clusters is proposed. The structure of the mechanism of state management of the use of information resources for the development of innovation clusters in the economy of the regions is proposed.

Scientific and methodological approaches to the formation and implementation of state policy of information support and appropriate organizational and institutional support for the development of innovation cluster on the basis of determining appropriate models of information support (closed, open, semi-closed and semi-open types with characteristics of information activities and communication), goals, objectives, tasks and principles of state regulation of information support for the development of innovation clusters, which contributed to the identification of key conflicts in the system of information support for the development of innovation cluster, to form an algorithm for implementing state policy of information support for innovation cluster development. Under the information potential, it is proposed to consider a complex phenomenon in the management environment, which has its own structuring, relevant laws and patterns of development, dictates its vector for the development of information culture.

Key words: state policy, information support, development, innovation clusters, mechanism of public administration, clustering, development, regions, efficiency.

Надійшла до редколегії 16.09.20